

Mařenko, řekni Ř

Jako malá jsem tuto větu nesnášela! Ve svých 5 letech jsem totiž na dotaz na své jméno odpovídala místo Jaromíra jen “Jalomíla”. R a Ř mi prostě nešlo, L znělo divně. Maminka tedy se mnou docházela poctivě k logopedce.

Dodnes si pamatuju svůj modrý sešit s obrázky, paní logopedku, místnost i velké zrcadlo, do kterého jsem se s oblibou šklebila.

Paní logopedka se snažila, abych správně nastavila mluvidla a přestala konečně s hláskou L vyplazovat jazyk jako had. Jednou ji došla trpělivost, **vytáhla velké nůžky**, položila je před zrcadlo a vážným hlasem mi oznámila, že jestli mi ještě jednou vystřelí jazyk z pusy, tak mi ho prostě ustříhne! Z pedagogického hlediska jasné selhání a já, nezvyklá na výhrůžky a násilí, to vzala smrtelně vážně. Za pár týdnů jsem nastupovala do školy s perfektní výslovností. Dodnes však ve mně zůstal blok, který mi dost ztěžuje výslovnost některých anglických slov, při kterých je právě vystrčený jazyk mezi zuby potřeba.

*

Mnoho dotazů, které nám nyní píšete ohledně přípravy předškoláka na vstup do školy, se týká právě správné výslovnosti.

“Je nutné, aby školák uměl všechny hlásky správně vyslovovat? Nebo se výslovnost sama upraví při čtení?”

Dítě by opravdu mělo umět při nástupu do první třídy všechny hlásky správně vyslovovat.

Nejen z toho důvodu, že v každé třídě se najde dítě, které se ostatním dokáže posmívat i pro menší maličkost, než je šišlavost. Ale musíme si uvědomit, že náplní hodin českého jazyka je mimo jiné i skládání slabik a slov z písmenek a později samozřejmě psaní diktátů. A pokud dítě nahrazuje např. hlásku **R** hláskou **U** nebo **J**, tak tuto náhradní hlásku použije i při skládání slov a v diktátech.

Takže místo „pes Rek“ dítě složí (respektive napíše) „pes Uek“. A pokud ještě navíc i takzvaně „šišlá“, je z těchto jednoduchých slov rázem „peš Uek“. A když náhodou zapomene na mezeru mezi slovy, máme hned nové slovo „pešUek“. A věřte mi, že napsat velké písmeno uprostřed slova nedělá některým dětem „těžkou hlavu“.

Další problém je samozřejmě při čtení. Děti sice zpočátku čtou pouze slova a krátké věty, ale textu stále více a více přibývá a po Vánocích čtou i několikavětné texty. A čím více se děti ve čtení zdokonalují, tím více se vada výslovnosti zvyrazňuje. Dítě začíná odmítat číst nahlas před celou třídou, diktáty jsou nerozlučitelné. A když k tomu ještě přičteme již výše zmiňované posmívání některých dětí, je opravdový problém na světě. A nemusí to být jen věty typu: Ty šišlaš jak mimino. Děti mohou druhému ublížit i nechtíc. Věta: “Ty mluvíš jak můj malý brácha”, opravdu může dítě zabolet. A přitom ten dotyčný, který větu vyslovil, to nemyslel nijak zle. Pouze konstatuje.

Rodiče se pak diví, že jejich dítěti se ve škole nelíbí, že se mu tam nechce, ráno ho bolí břicho, nemá ve třídě kamarády. A přitom se těmto problémům dalo tak snadno předejít. Stačilo, aby rodiče přestali nad svým dítětem přemýšlet jako nad batoletem, přestali tu šišlavost považovat za roztomilou a přestali věřit tomu, že se něco spraví „samo“. Je nutné co nejdříve začít s dítětem důsledně provádět nápravu.

*

Podíváme se teď blíže na nejčastější chyby.

Zjistěte, **zda dítě nezaměňuje hlásky A a O**. Pokud dítě vyslovuje „bata“ místo bota, „akna“ místo okna, „naha“ místo noha, neprodleně zaveďte dítě k vyšetření na ORL (ušní, nosní, krční). Za záměnu těchto hlásek může (mimo jiné) zvětšená nosní mandle. Argumenty sousedek, že pokud dítě nemá často rýmu a v noci nechrápe, tak nemůže mít zvětšenou nosní mandli, vůbec neberte v potaz. Časté rýmy nebo noční chrápání je jen možný průvodní jev zvětšené nosní mandle, nemusí však být nutný. Zvětšená nosní mandle totiž způsobuje, že dítě neslyší drobné rozdíly ve výslovnosti. A zaměňování právě hlásek A a O opravdu nemůžete svádět na to, že dítě je ještě malé. Po odstranění zvětšené nosní mandle se sluch do tří týdnů zlepší a dítě většinou samo výslovnost hlásek upraví. Pokud Vám lékař na ORL zvětšenou nosní mandli nepotvrdí, trvejte na vyšetření sluchu.

Další **chybou ve výslovnosti je tvoření hlásek v hrdle**. Kromě hlásky J, H a CH, které se tvoří už v hrtanu, se ostatní hlásky tvoří v dutině ústní. Ať již v zadní části dutiny ústní (K a G) nebo v přední části, ale vždy bez rušivých hrdelních zvuků. Ani u hlásek J, H a CH se nesmí ozývat chrčivý zvuk.

Častou **chybou je již zmíněné vystrkování jazyka mezi zuby**. Pokud se Vám zdá, že dítě jazyk vystrkuje „jenom někdy“, zjistěte, při které hlásce se to stává. Potom dítěti dejte zopakovat několik „problémových“ slov za sebou. Např. pokud dítě vystrkuje jazyk při hlásce C, S a Z, nechte dítě opakovat např. věty: Cilka cucá citron. Saša staví sněhuláka. Brzy přijde zima.

Děti často vystrkují jazyk i při výslovnosti hlásek Č, Š, Ž, dále D, T, N, Ď, Ť, Ň a také velmi často u hlásky L.

Hlásky L je velmi důležitá a zároveň velmi náročná na motoriku jazyka. Rodiče si nám často stěžují, že přišli na logopedii s tím, že jejich dítě neumí R a Ř a logopedka místo toho začala dítě učit vyslovovat hlásky N, D a T. Logopedka má však k tomuto postupu velmi dobrý důvod – to, že dítě špatně (nebo vůbec) vyslovuje hlásku R je způsobeno právě nesprávným postavením jazyka při výslovnosti hlásky L. A špatné postavení jazyka při výslovnosti hlásky L je způsobeno tím, že má dítě špatně postavený jazyk při výslovnosti hlásek N, D a T.

Vše totiž na sebe navazuje. Když má dům špatné základy, těžko začneme opravou střechy.